

AUTOREFERAT

1. **Imię i nazwisko:** ks. Tomasz Tułodziecki

2. **Wykształcenie, posiadane dyplomy, stopnie naukowe** - z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

- tytuł zawodowy magistra teologii, Wydział Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego - *Symbol namiotu w opisie Przemienienia Pańskiego*, 1994r.

- licencjat nauk biblijnych, Pontificio Istituto Biblico („Biblicum”) - *L'unzione regale come l'inizio della monarchia d'Israele ISm 1-9*, Roma 1999r.

- stopień naukowy doktora nauk teologicznych w zakresie teologii biblijnej, Wydział Teologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, *Jeroboam I - reformator religii Izraela. Studium egzegetyczno-teologiczne 1Krl 11,26-14,20*, promotor Ks. Bp prof. dr hab. Zbigniew Kiernikowski, praca obroniona w 2003r. (ukazała się drukiem pod tym samym tytułem nakładem wydawnictwa „Vocatio” w ramach serii „Studia i Rozprawy Biblijne”, Warszawa 2004, ss. 294).

3. **Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu:**

1994-1995   wikariusz w parafii Matki Bożej Królowej Polski w Toruniu i katecheta w Zespole Szkół Chemicznych, II LO i Szkole Podstawowej nr 23;

1995-2002   studia specjalistyczne na Papieskim Instytucie Biblijnym i Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie;

2002-2004   wychowawca w Bursie „Caritas” dla młodzieży męskiej w Grudziądzu;

2004-2010   prorektor w Wyższym Seminarium Duchownym w Toruniu;

2010-2012   proboszcz w parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Rogowie;

- 2005- adiunkt w Katedrze Pisma św. na Wydziale Teologicznym UMK w Toruniu;
- 2014- Kuria Diecezji Toruńskiej, dyrektor wydziału do spraw instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego;

4. Działalność naukowa

Zainteresowania naukowe i tematyka, którą się zajmuję dotyczy różnorodnych problemów literackich, egzegetycznych, historycznych i teologicznych we współczesnej biblistyce. Moją uwagę skupiają przede wszystkim zagadnienia związane ze Starym Testamentem. Wynika to z przebiegu dotychczasowych studiów, gdzie zarówno w pracy licencjackiej, jak w rozprawie doktorskiej zajmowałem się egzegezą i teologią wybranych tekstów Starego Przymierza. Z racji szczególnego zainteresowania w powyższych pracach kwestiami związanymi z problematyką Ksiąg Historycznych, także pierwsze projekty badawcze podjęte po obronie rozprawy doktorskiej dotyczyły przede wszystkim Deuteronomicznego Dzieła Historycznego i Kronikarskiego Dzieła Historycznego. Szczegółowe spojrzenie na projekt badawczy związany Księgami Historycznymi ST pozwala wyróżnić trzy obszary tematyczne, których próbowałem dokonać bardziej szczegółowych analiz i ująć je w konkretne publikacje naukowe.

a) Pierwszym obszarem była szeroko rozumiana problematyka monarchii izraelskiej, a zwłaszcza jej początków. Zmiana systemu politycznego, który zastąpił działalność sędziów w Izraelu, budzi do dzisiaj u wielu egzegetów wiele kontrowersji. Jedną z najważniejszych jest bardzo tajemnicze i niemal błyskawiczne odrzucenie pierwszego króla Saula. Posiadając w ręku właściwie wszystkie prerogatywy władzy królewskiej w ręku został on pozbawiony swej pozycji w bardzo kontrowersyjnych okolicznościach. Zgłębianie tej tematyki rozpocząłem już w czasie pracy nad pracą licencjacką na *Biblicum*. W kolejnych artykułach, już po doktoracie, starałem się pogłębić zawile kwestie związane z królewską inwestyturą, zwłaszcza z kompleksowym, potrójnym, jak się wydaje, procesem ustanawiania monarchy w biblijnym Izraelu: namaszczeniem, napelnieniem kandydata Bożym duchem oraz publiczną aklamacją. Tej tematyce poświęciłem dalsze trzy artykuły:

Godność nâgîd dla Saula w 1Sm 9,1 – 10,16, w: „*Bóg jest miłością*” (1J 4.16); w: *Studia dla Księdza Profesora Józefa Kudasiewicza w 80. rocznicę urodzin*, red. W. Chrostowski, (RSB 25; Warszawa 2006) s. 379-392.

„I opanował go duch Boży”. *Dar ducha Bożego w misji królewskiej Saula i Dawida (1Sm 10,10 i 16,13)*; w: „*In fide et dilectione*”. *Księga Pamiątkowa dla Ks. Bpa Andrzeja Suskiego w 20 rocznicę przyjęcia sakry biskupiej i 65 rocznicę urodzin*; red. A. Nowicki, (Toruń 2006) s. 263-281.

Także artykuł pt: *Samuel – prorok. Pierwszy Sługa Bożego Słowa w monarchii Izraela (1Sm 1,1 – 4,1)*, VV (Verbum Vitae) 7/2005, 31-52,

choć dotyka on przede wszystkim problemów związanych z początkami profetyzmu izraelskiego, to jednak z racji wyjątkowej roli proroka Samuela podczas obrzędu ustanawiania pierwszych izraelskich królów, w dużej części poświęcony jest także tematyce monarchii.

b) Drugim obszarem moich zainteresowań w zakresie Ksiąg historycznych ST jest szeroko pojęta tematyka pierwszej i drugiej Świątyni. Chodzi tu zarówno o jej materialny wymiar: wygląd, rozmiary samego budynku czy historyczny czas i okoliczności powstania tej instytucji, ale także jej religijna i teologiczna funkcja w biblijnym Izraelu. Jej obecność i prawidłowe funkcjonowanie były dla Izraelitów zawsze symbolem poprawnych relacji, zarówno z samym Jahwe, jak z braćmi w obrębie izraelskiej wspólnoty. Ponieważ Świątynia, jako fundament tożsamości stanowi jeden z wiodących tematów zarówno w Deuteronomicznym Dziele Historycznym, jak w Dziele Kronikarza, także w swoich opracowaniach starałem się ująć tę kwestię kompleksowo, porównując obie tradycje biblijne o Świątyni Jerozolimskiej w ST. Tematyka ta znalazła swoje omówienie w następujących publikacjach:

Świątynia Jerozolimska jako znak jedności religijnej i politycznej Izraela, VV 8/2005, 51-72.

Prawo – Świątynia – Kult w Księgach Historycznych, w: red. M. Rosik, *Teologia Starego Testamentu*, t. II., (BB; Wrocław 2011) 193-222.

c) Trzecim nurtem moich zainteresowań dotyczącym tematyki, zawartej w Księgach Historycznych ST jest problematyka jedności 12 pokoleń izraelskich. Szczególnie istotny wydawał mi temat związany z jej utratą po najeździe Asyrii na Królestwo Izraela w 722 roku i jej reorganizacją, która nastąpiła po powrocie z niewoli babilońskiej w 538 roku przed Chr. W badaniach nad tekstami biblijnymi pochodzącymi z Deuteronomicznego Dzieła Historycznego jak Dzieła Kronikarskiego intrygowało mnie zwłaszcza zagadnienie wyjątkowych, braterskiej relacji pomiędzy dwoma odrębnymi bytami politycznymi, które pomimo podziału państwa i fizycznej granicy, zachowały się na wielu płaszczyznach: religijnej, społecznej czy militarnej. Powyższą problematykę omówiłem w artykule pt.

Israel und Juda - ein Volk oder zwei Antagonisten angesichts der Auserwählung Gottes?
Cauriensia 8/2013, 393-409.

Uzupełnieniem tematyki jedności i braterstwa w obrębie 12 pokoleń Izraela jest zagadnienie relacji Izraelitów a później Żydów do obcej wspólnoty narodowej jaka pojawiła się w granicach dawnej Monarchii Izraelskiej w wyniku utraty niepodległości w 722 roku przed Chr. Chodziło tu o Samarytan, których pojawienie się w ziemi Kanaan stało się na długie stulecia szkołą tolerancji i cierpliwości dla narodu wybranego ale też źródłem nieustannych konfliktów i wzajemnej wrogości. Ta tematyka znalazła swoje omówienie w artykule pt.

Schizma Samarytan – Spór o władzę nad Judą i Jerozolimą. VV 14/2008, 39-57.

Drugim obszernym projektem badawczym, który podjąłem po obronie rozprawy doktorskiej była wieloaspektowa problematyka Księgi Psalmów. Poprzez analizę egzegetyczno-teologiczną poszczególnych utworów tej księgi próbowałem znaleźć odpowiedź na dość rzadko podejmowane tematy związane z Psalmami. Jednym z nich był problem kapłaństwa, który w całej Księdze Psalmów jest wzmiankowany praktycznie tylko dwa razy: w Psalmach 99 i 110. Intrygowało mnie pytanie: dlaczego tak ważna instytucja, posiadająca bardzo wyjątkowe osadzenie w Torze, która stała się też dominującą w aparacie administracyjnym po niewoli babilońskiej zajmuje tak niewiele miejsca w tej części literatury mądrościowej. Na te kwestie, przynajmniej częściowo, szukałem odpowiedzi w publikacji pt.

Psalm 110 jako przykład teologii kapłaństwa w Psalterzu, VV 12/2007, 33-59.

W kolejnych opracowaniach starałem się pogłębić wybrane problemy Księgi Psalmów. Spośród wielkiego bogactwa tematów, jakie prezentuje Psalterz wybrałem i omówiłem m. in. zagadnienie przebaczenia w kontekście tzw. psalmów złorzeczących, pogląd autorów mądrościowych na kwestię ludzkiej przemijalności i śmierci oraz skomplikowany proces teologiczny, który szukał wyjaśnienia dla intrygującego wiele pokoleń izraelskich, problemu ujrzenia Boga twarzą w twarz. Wspomniana tematyka znalazła swój materialny wyraz w następujących opracowaniach:

„Widzieć Boga” w świetle Księgi Psalmów. VV 16/2009, 107-125.

Psalmy szkołą Bożego przebaczenia. VV 18/2010, 19-44.

„Dzisiaj kwiatem, jutro słomą” - refleksja nad tajemnicą ludzkiego przemijania w oparciu o Psalm 90; VV 24/2013, 73-94.

Obszarem badawczym, który wzbudził moje największe zainteresowanie jest profetyzm izraelski i literatura prorocka. Skupienie uwagi na tej właśnie problematyce było po części owocem mojej z pracy dydaktycznej na WT UMK w Toruniu. Tylko w biblijnym Izraelu profetyzm stał instytucją inspirującą cały naród we wszystkich niemal wymiarach życia. W badaniach nad tą wieloaspektową tematyką zajmowałem się zarówno samą genezą profetyzmu, jak i wybranymi problemami egzegetycznymi literatury prorockiej. Część swoich prac poświęciłem charakterystyce tzw. profetyzmu historycznego, znanego głównie z Deuteronomicznego Dzieła Historycznego (Samuel, Elias, Elizeusz), gdzie przepowiadanie prorockie nie owocowało jeszcze konkretnymi dziełami literackimi. Genezę profetyzmu literackiego próbowałem ukazać analizując wybrane teksty proroka Amosa, uchodzącego za prekursora wśród wszystkich proroków piszących ST. W moich pracach nad tzw. profetyzmem literackim starałem się obiektywnie spojrzeć na specyficzne elementy literackie, które wyróżniają proroków działających przed niewolą babilońską (Amos), w czasie wygnania (Deuterioizjasz) i po powrocie z niewoli (Aggeusz). Wyjątkową pozycję zajmuje wśród nich prorok Jonasz i jego księga. Chociaż historycznie Jonasz umiejscawiany jest przed niewolą babilońską, stanowi doskonały przykład literatury będącej polemiką na temat roli tzw. „obcych” (obcych narodów) w Izraelu w burzliwych czasach reform Ezdrasza i Nehemiasza. Badania na ruchem i literaturą prorocką były po części przygotowaniem do podjęcia pracy nad rozprawą habilitacyjną, która omawia wiodącą rolę proroków w odbudowie świątyni i państwa po niewoli babilońskiej. Problematyce profetyzmu i literaturze prorockiej poświęciłem 6 publikacji:

Wspomniany już wcześniej artykuł:

Samuel – prorok. Pierwszy Sługa Bożego Słowa w monarchii Izraela (1Sm 1,1 – 4,1), VV (Verbum Vitae) 7/2005, 31-52.

„Jak owca niema wobec strzygących ją” (Iz 53,7) – interpretacja starotestamentalnych Pieśni Sługi Jahwe w świetle cierpienia, śmierci i chwały dr Lisamarii Meirowsky; w: Królewski Traktat Cierpienia. Rzecz o Lisamarii Meirowsky z Grudziądza, Towarzyszcze Męczeńskiej Drogi św. Edyty Stein; red. M. Mróz, (Toruń 2007) s.75-89.

„Dzień Jahwe” w pismach prorockich; w: „Przeznaczyłeś Nas dla Twojej Prawdy (4Q 495). Studia dla Dr Zdzisława Kapery w 65 rocznicę urodzin; red. W. Chrostowski, (RSB 29; Warszawa 2007) s. 481-500.

Jonasz wobec pogan. BPT (Biblica et Patristica Thorunensia) 2/2009, 37-48.

Tło historyczne Epoki Proroka Aggeusza. Polityka - Administracja - Demografia. CT 4/2012, 11-30.

Eliasz - Słowo Boże lekarstwem na kryzys wiary proroka (1Krl 17,1 - 19,21); ABL (Anlecta Biblica Lublinensia) 9 (2014), 59-74.

Obok wspomnianych wyżej większych projektów badawczych, w swojej pracy naukowej starłem się podejmować także inną różnorodną tematykę biblijną dotyczącą zarówno ST jak i NT. Zainteresowanie niektórymi wybranymi zagadnieniami biblijnymi wykraczającymi poza ramy wspomnianych projektów badawczych wynikało z chęci aktywnego włączenia się w propozycje tematyczne niektórych wydawnictw lub było owocem odbytych sympozjów czy pracy dydaktycznej. Jak wynika z wcześniejszego omówienia ważniejszych projektów badawczych, moja osobista specjalizacja biblijna jest ukierunkowana raczej na zagadnienia związane z egzegezą i teologią ST. Szczególnie ważnym szczegółem w mojej pracy naukowej było podejmowanie, choć w dosyć skromnym wymiarze, także problematyki dotyczącej Nowego Testamentu. Tematyce nowotestamentalnej poświęciłem 3 publikacje naukowe:

Sobór Jerozolimski jako następstwo sporu apostołskiego w Antiochii. BPT (Biblica et Patristica Thorunensia) 1/2008, 141-163.

Starotestamentowe tradycje nazireatu i ich recepcja w Dziejach Apostolskich (Dz 18,18-22; 21,15-27); TiCz 20/2012, 47-68.

„Gniew Baranka” w Apokalipsie św. Jana (6,16-17); BPT (Biblica et Patristica Thorunensia) 6/2013, 207-228.

Wśród pozostałych publikacji, które są wynikiem mojej pracy naukowej szczególne miejsce zajmuje szerokie omówienie trzytomowego dzieła, napisanego przez biblistów (i nie tylko) dla wyjątkowej postaci spośród swego grona, jaką jest Ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski. Dzieło to nosi tytuł:

„Więcej szczęścia jest w dawaniu aniżeli w braniu”. Księga Pamiątkowa dla Księdza Profesora Waldemara Chrostowskiego w 60 rocznicę urodzin t. I-III, red. Barbara Strzałkowska (Warszawa 2011), ss. 1114. - szerokie omówienie w: TiCz 18/2011, 259-281.

Księga pamiątkowa dla Ks. prof. W. Chrostowskiego jest dziełem niezwykle obszernym, o bardzo specyficznym charakterze. Pierwszy tom tego dzieła poświęcony jest wyłącznie osobie i twórczości Ks. prof. W. Chrostowskiego, pozostałe dwa tomy to kolekcja

niezwykle cennych artykułów (ponad 50 tekstów), stąd niemożliwym było napisanie zwykłej książkowej recenzji. Ponieważ zaś osobiście nie dołączyłem żadnego jubileuszowego artykułu do całości powyższego zbioru, postanowiłem dokonać szerokiego omówienia tej pozycji w oddzielnej publikacji. Została ona zamieszczona w 18 numerze toruńskiego czasopisma teologicznego *Teologia i Człowiek* w 2011r. (strony 259-281).

Pozostałe publikacje naukowe oraz inne osiągnięcia naukowe, do których zaliczam przede wszystkim wykłady z egzegezy ST (Księgi Historyczne i Prorockie), języka hebrajskiego i wykłady monograficzne w języku włoskim (*Guida biblica nell'Antico e Nuovo Testamento*) na WT UMK w Toruniu, promocję ponad 30 prac magisterskich, wykłady w Wyższym Seminarium Duchownym w Toruniu oraz Wyższej Szkole Filologii Hebrajskiej w Toruniu, czynny udział w sympozjach i konferencjach naukowych, w Polsce i za granicą (3), uczestnictwo w pracach redakcji czasopisma *Verbum Vitae* oraz członkostwo zwyczajne w Stowarzyszeniu Biblistów Polskich, znajdują swoją szczegółową egzemplifikację w załączniku nr 4.

5. **Wskazanie osiągnięcia** wynikającego z art. 16 ust. 2 z dnia 14 marca 2003 (o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) **tytuł osiągnięcia naukowego:**

TOŻSAMOŚĆ NOWEGO IZRAELA W KSIĘDZE ZACHARIASZA

Studium egzegetyczno-teologiczne Za 1-8

b) **autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa:**

Tomasz Tułodziecki, *Tożsamość nowego Izraela w Księdze proroka Zachariasza*, STT, Toruń 2015, ss. 292.

c) **omówienie celu naukowego pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ewentualnego wykorzystania:**

Początek tego okresu powygnaniowego (538-515 przed Chr.) zaznaczył się ostrym kryzysem tożsamości członków Narodu Wybranego. Niewola babilońska była skutkiem nieudolnej i krótkowzrocznej polityki ostatnich władców Judy. To oni sprowokowali babilońską agresję. W jej efekcie została zburzona Jerozolima i Świątynia (586 a.Ch.n) – dwa filary, na których zasadzała się tożsamość członków Narodu Wybranego. W wyniku trzech osobnych deportacji wprowadzono w głąb babilońskiego imperium kilkadziesiąt tysięcy ludzi – przedstawicielei najznamienitszych rodów, a także urzędników wojskowych i cywilnych

wraz z rzemieślnikami. Kiedy wreszcie ich powrót stał się możliwy (538 a.Ch.n.) okazało się, że nie wszyscy mieli ochotę wracać do kraju ojczystego. Ci zaś, którzy zdecydowali się wrócić na ojczyzny łono, zastali sytuację daleką od idealnej. Krótko rzecz ujmując, był to czas wielkiego kryzysu – nie tylko w wymiarze ekonomicznym, ale i moralno – religijnym. Wielcy prorocy tego czasu – Aggeusz i Zachariasz – stanęli przed trudnym zadaniem przeprowadzenia odnowy moralnej i ocalenia tożsamości narodu. Aggeusz był człowiekiem czynu, który swą działalnością chciał przede wszystkim doprowadzić do odbudowy zniszczonej Świątyni. Zachariasza można określić mianem dogmatyka i mistyka. Jednym z jego celów było podanie principów, na których można by oprzeć tożsamość podzielonego i trawionego kryzysem społeczeństwa powyganiowego. Niestety, obraz tamtego czasu i szczegóły dotyczące kryzysu znamy tylko pośrednio – na przykład z lektury tekstów tych proroków. Przesłanie Zachariasza (Protozachariasza) dotyczące wspomnianej tożsamości, też nie zostało wyartykułowane wprost, ale ukryte w dość mglistych i zawiłych obrazach stanowiących treść siedmiu wizji. Już po takich wstępnych uwagach rodzić się może pytanie: czy chodzi o nawiązanie i kontynuację tożsamości, która kształtowała się w epokach poprzedzających działalność Zachariasza, czy też w obliczu kryzysu wartości i ogólnego chaosu w odradzającym się państwie judzkim stworzył zupełnie nowy kod kulturowy?

W swojej monografii pt. „Tożsamość nowego Izraela w Księdze proroka Zachariasza. Studium egzegetyczno-teologiczne Za 1-8, której recenzentami wydawniczymi byli: Ks. dr hab. Zdzisław Żywica z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i Ks. dr hab. Dariusz Iwański z UMK w Toruniu, podejmuję wyzwanie, jakie wiąże się z odpowiedzią na powyższe pytanie. Jako cel zasadniczy postawiłem sobie próbę dotarcia do Bożego przesłania zawartego w cyklu siedmiu nocnych wizji Protozachariasza (Za 1-8), a odnoszącego się do tożsamości nowego Izraela. Analizując wspomniane wizje, starałem się odnaleźć elementy, które – zgodnie z danym prorokowi objawieniem – mają konstytuować rzeczoną tożsamość. Jest to nie lada wyzwanie, gdyż wizje te odznaczają się wysokim stopniem enigmatyczności, co – być może – skutecznie zniechęcało całe pokolenia egzegetów do zajmowania się nimi. Na dowód tego, warto zaznaczyć, że w literaturze polskiej, jak i światowej, brak jest szczegółowych opracowań na temat tożsamości Izraela u proroków w ogóle. Jest to o tyle dziwne, że przecież przepowiadanie prorockie miało niebagatelny wpływ na życie Narodu Wybranego – także w sferze tożsamości. W literaturze polskiej publikacje dotyczące Księgi Zachariasza w ogólności są bardzo skromne. Brak jakiegokolwiek poważnej monografii, czy opracowania, które w sposób całościowy odnosiłyby się do problematyki tożsamości narodowej i religijnej w tej Księdze. Poza trzema artykułami A. Kluczyńskiego, z których

zaledwie jeden odnosi się do centralnej wizji w cyklu Protozachariasza, można jedynie wskazać Komentarz do całej Księgi Zachariasza autorstwa J. Homerskiego. Ten ostatni został jednak opublikowany przed prawie pięćdziesięcioma laty. Wszystko to sprawiło, że temat, jaki obrałem za cel swoich badań, wydawał się być dość oryginalnym, intrygującym i domagającym się nowego spojrzenia.

Rozprawa składa się z trzech obszernych rozdziałów, poprzedzonych wstępem. Dzieło wieńczy zwięzłe zakończenie, wykaz skrótów oraz bibliografia. Poszczególne rozdziały noszą następujące tytuły: „Problem tożsamości Izraela w okresie przedwygnaniowym”, „Problemy literackie Za 1 – 8” oraz „Podstawy tożsamości nowego Izraela w cyklu nocnych wizji Protozachariasza”. We wstępie starałem się precyzyjnie określić cel swojej pracy oraz metodę poszukiwań, a także zwięzle przedstawić obecny stan badań nad poruszaną problematyką.

W rozdziale pierwszym starałem się dociec, jakie były podstawy tożsamości w najważniejszych epokach historii biblijnego Izraela. Okazuje się, że właściwie w każdej epoce daje się odnotować troskę przywódców narodu o podanie pewnego zbioru zasad i postaw, które decydowałyby o niespotykanej w innych kulturach i religiach relacji z Bogiem i o braterstwie międzyludzkim. Oczywiście momentem, który odcisnął najważniejsze piętno na kwestii tożsamości było zawarcie Przymierza z Jahwe na Górze Synaj. Odtąd Tora miała być dla Narodu Wybranego najważniejszym drogowskazem zarówno w relacjach z Bogiem, jak i z drugim człowiekiem (Wj 19 – 24). W tej koncepcji, tożsamość Izraela była przede wszystkim wartością wewnętrzną. Mimo, iż Izrael manifestował przez wieki swoją wyjątkowość i wybraństwo przy pomocy zewnętrznych znaków (obrzezanie, bezwzględne przestrzeganie Szabatu, skomplikowane przepisy dotyczące kultu, itp.), to jednak prawdziwa tożsamość osadzona była na wartościach wewnętrznych. Szczególną rolę w utrwalaniu i zachowywaniu w Izraelu tożsamości, która była „po myśli Bożej”, odegrali prorocy. Ich działalność ukierunkowana była na przypominanie o zawartym przez przodków Przymierzu i obronie najsłabszych. To dzięki ich zaangażowaniu możliwe było ocalenie tożsamości religijnej i narodowej, także wówczas, gdy w gruzach legła Jerozolima i Świątynia (586 a.Ch.n.).

Drugi i trzeci rozdział pracy poświęcone są już wyłącznie Księdze Zachariasza, najważniejszego proroka okresu powygnaniowego. W drugim rozdziale skupiłem się najpierw na analizie literackiej całej Księgi. Podałem precyzyjne argumenty przemawiające za tym, iż w Księdze należy wyodrębnić dwie podstawowe części: Proto (Za 1–8) i Deuterozachariasz (Za 9–14). Dla pogłębienia tematyki tożsamości w odradzającym się Państwie Judzkim, najważniejsza jest pierwsza część, gdyż analizy literackie wskazują, że tekst tzw.

Protozachariasza pochodzi rzeczywiście z czasu odbudowy państwa i drugiej świątyni. Swoje poszukiwania ograniczyłem zatem do tekstu Za 1-8. To właśnie w tej części znajduje się niezwykła propozycja programu odbudowy państwa, religii i indywidualnej tożsamości każdego „nowego Izraelity”. Analizy przeprowadzone w drugim rozdziale pozwoliły również ukazać koncentryczną strukturę zbioru prorockich wizji stanowiących treść dzieła Protozachariasza. Uznając logikę struktury koncentrycznej, okazuje się, że centralną – najważniejszą – wizją tego bloku jest apokaliptyczny obraz „złotego świecznika” (Za 4,1-14). Pozostałe wizje tworzą trzy pary paralelnych obrazów o podobnej do siebie tematyce teologicznej.

W ostatniej i najważniejszej części swej pracy, przeprowadziłem szczegółową analizę egzegetyczną poszczególnych wizji. Poszukiwania te przebiegały na czterech etapach – kolejno odsłaniając zachariaszową propozycję tożsamości nowego Izraela. Chodzi tu o następujący schemat: 1) wizja pierwsza i siódma – perspektywa przygotowawcza pod projekt nowej tożsamości i odnowy; 2) wizja druga i szósta – kontynuacja perspektywy oczyszczenia oraz usunięcia zła i grzechu zawężająca ją do przestrzeni Świętego Miasta Jeruzalem wraz ze Świątynią; 3) wizja trzecia i piąta – zawierające przesłanie o wypełnieniu świętej przestrzeni konkretnymi wartościami; 4) wizja czwarta – ukazująca „złoty świecznik i dwie oliwki”. W tej ostatniej wizji, perspektywa została przeniesiona do rzeczywistości transcendentnej, w której centrum stoi sam Bóg. Młode oliwki symbolizują odradzające się nowe państwo judzkie, które było spadkobiercą obu dawnych królestw Judy i Izraela. W tej wizji Jahwe napelnia je złotym, ożywczym płynem, czyli samym sobą. Chodzi tu o Boże życie, które w ziemskiej perspektywie przybierze postać żywego Słowa – Tory. Zatem sam Bóg jest tożsamością Nowego Izraela i choć jest niewidzialnym Bogiem, to jednak dobrze słyszany przez słowo Prawa, którego głos nie zmienił się od chwili zawarcia przymierza na Górze Synaj. W tym miejscu starałem się dojść do sedna prowadzonych analiz. Okazuje się bowiem, że Zachariasz, w swoim dziele, nie zmienia koncepcji tożsamości Izraela, a raczej jest kontynuatorem tych zasad, które pielęgnowali we wszystkich epokach przed nim jego prekursorzy. Jednak novum Zachariasza w ukazywaniu tożsamości dla nowego Izraela polega na tym, że jej przyjęcie nie jest zarezerwowane wyłącznie dla Żydów, ale zgodnie ze słowami Za 8,20-23 powinna ona (tożsamość) stawać się programem życia w perspektywie uniwersalnej.

W świecie zagrożonym dzisiaj agresywną globalizacją, w której zacierają się różnice kulturowe, językowe czy religijne, a wraz z nimi bogata tradycja historyczna różnych narodów i poszczególnych wspólnot, pytanie o tożsamość, czyli niezbywalny zbiór wartości

jest stale aktualne. Biblijny Izraela, który w swojej burzliwej historii stale zmagał się z obcymi mocarstwami, narzucaną przez nie kulturą i religią, jest wymownym przykładem stałej troski o zachowanie wyjątkowego kodu kulturowego zaszczipionego w sercach najstarszych pokoleń i przekazywanego kolejnym generacjom. Był on zawsze ściśle powiązany z wiarą w jednego Boga i przymierzem, jakie zawarł on ze swoim wybranym narodem. Na rozdrożu historii, którym był powrót z niewoli babilońskiej do wyniszczonej ojczyzny pytanie o wybór właściwego kodu kulturowego było tym bardziej zasadne. Zachariasz swoim dziele chce przekazać swoim braciom jedną najważniejszą prawdę: wszelka odbudowa jest możliwa jeśli oparta jest na Bogu, który wybrał przodków i swego wyboru nigdy nie zapomniał. On sam, przez swoje słowo wypowiedane przez proroków chce stanąć na nowo u podstaw tożsamości narodu, który poszukuje swojego miejsca w historii. Mając na względzie zachariaszowy uniwersalizm, można śmiało stwierdzić, że Bóg ze swoją propozycją tożsamości, czyli ze swoim Prawem i żywym Słowem, wychodzi naprzeciw każdego człowieka. Ponadczasowy charakter Biblii podkreśla, zaś fakt, że jest przesłanie aktualne także tu i teraz, dla każdego kto swoje życie chce uczynić pięknym i sensownym.

5. Działalność popularyzatorska

Od roku 2006 jestem moderatorem diecezjalnego Dzieła Jana Pawła II, które od początku swego istnienia, tak w wymiarze ogólnopolskim, jak i poszczególnych diecezji, ma za zadanie szczególną popularyzację Biblii wśród wiernych Kościoła i nie tylko. Szczególnym przejawem popularyzowania Pisma św. w ramach tego dzieła była działalność medialna. Przez ponad 6 lat pracowałem w zespole polskich biblistów, którzy pod kierunkiem Ks. prof. H. Witczyka przygotowywali prowadzili programy telewizyjne (TV Trwam - „W namiocie Słowa”) i radiowe (Radio Maryja - „Szukając Słowa”). Służyły one przybliżaniu trudniejszych fragmentów ST (programy telewizyjne) i przygotowywaniu wiernych na spotkanie z żywym Słowem Bożym w kolejną niedzielę podczas liturgii. Osobiście Nie posiadam dokładnego wykazu tematów prowadzonych przeze mnie programów. Jest on udokumentowany w powstałej niedawno pracy doktorskiej Ks. dr. Józefa Picka z Pelplina. Wynika z niego, że byłem autorem przynajmniej 40 takich programów.

Podczas swojej pracy duszpasterskiej prowadziłem liczne dni skupienia oraz głośiłem konferencje ascetyczno-biblijne dla oo. franciszkanów oraz zgromadzeń żeńskich, które staram się obejmować opieką duszpasterską od kilku lat: ss. elżbietanek, ss. zmartwychwstanek, ss. karmelitanek bosych i ss. karmelitanek od Dzieciątka Jezus. Czynnice

uczestniczę w prowadzeniu wykładów i formacji stałej lektorów i akolitów świeckich naszej diecezji. Wygłosiłem do tej pory wiele serii rekolekcji adwentowych i wielkopostnych, chętnie angażuję się różne formy duszpasterstwa ewangelizacyjnego, powołaniowego i sakramentalnego na terenie diecezji toruńskiej i w innych diecezjach polskich i zagranicznych.

Ks. Tomasz Twardziej